

PROLOG

Påven Franciskus sa nyligen att "inne i alla kristna bor det en jude". Bilden vill ge uttryck för den ofrånkomliga del som det judiska arvet utgör i den kristna traditionen. Inom den kristna världen har det judiska ibland gömts eller trängts undan, men än oftare har det konstruerats som det kristnas negation. Judendomen blir då kristendomens "den Andre", den som den kristna kyrkan har skapat sin identitet gentemot. I detta nummer av *PNA* önskar vi att sätta sökljus på det ansträngda och tidvis antagonistiska förhållandet mellan religionerna i den *senantika* kontexten utifrån den bild som har präglat forskningen allra mest de senaste decennierna. På engelska talar man om *the parting of the ways*; forskningen handlar alltså om hur kristendom och judendom kom att gå skilda vägar. Den äktenskapliga metaforen – att gå skilda vägar – är laddad, och rymmer mellanmänskliga konnotationer till vägval, avsked och skilsmässa. En grundläggande fråga som kommer att adresseras i detta nummer är hur passande denna metafor, liksom påvens bild, är för att förklara historiska skeenden och levande identiteter.

När vi nu tar tillfället i akt och gör ett temanummer om hur "vägarna skildes" hoppas vi att det kan användas både som introduktion till och fördjupning av frågeställningen. Två av numrets författare, Magnus Zetterholm och Anders Runesson, ingår i ett aktuellt nordiskt forskningsprojekt som tematiserar just frågorna om kristen och judisk identitet. Projektet, som står under Karin Hedner Zetterholms ledning, heter *Bortom teologi: antik polemik, identitetskapande och modern forskning*. Magnus Zetterholm föreslår i sin artikel att vi bör sluta läsa kristen antijudaism som en ofrånkomlig teologisk del av kristen tro; den är nämligen, menar han, ett resultat av historiska och politiska processer i senantiken, och dessa processer skulle inte behöva präglade relationerna så många århundraden senare. Anders Runesson är nybliven professor i Nya testamentet i Oslo. Han

anlägger ett post-kolonialt perspektiv i sin artikel och visar att det inte räcker att läsa texter, utan att vi även måste ta arkeologiskt material i beaktning för att förstå skilsmässoprocessen. Den tredje artikeln, skriven av Anders Klostergaard Petersen, är en dynamisk, vetenskapsteoretisk reflektion över de begrepp och metaforer som används för att beskriva komplexa religiösa och kulturella förändringar som *the parting of the ways*.

En annan skiljeväg, som påverkar dem som har varit en del av den patristiska miljön i Lund, är avslutningen av det stora projektet om *Early Monasticism and Classical Paideia*. Efter sju år kan vi konstatera att forskningen måste ta hänsyn till en rikare och mer nyanserad bild av en annan antagonistisk relation, nämligen den mellan den klassiska bildningskulturen och de tidiga kristna klostren. Det finns inte längre någon möjlighet att vända tillbaka till en enkel motsättning mellan de två vägarna. Kristna, judar och hedningar – och alla möjliga tänkbara bindestreckskombinationer av dessa – levde med varandra och lärde av varandra.

Det säger sig självt att projektets avslutande innebär flera vägval. Vilket ansvar och vilka möjligheter har institutionen, fakulteten, universitetet, regeringen och bidragsgivarna för att skapa rum för att forskningsmiljöer, som har tagit tid att bygga upp, inte ska rasa samman så snart som pengarna tar slut? Hur kan långsiktighet befrämjas i en alltmer bidragsberoende verksamhet? Uppbrottet i Lund aktualiserar också frågan om patristikens vägar vidare i Norden. Ett gott tecken är att det finns så många vandringsbara stigar mellan de nordiska institutionerna. De nätverk som håller på att etableras mellan forskare i de nordiska länderna blir ett sätt att påverka situationen. Det är därför glädjande att Oslo skall arrangera Nordiskt Patristikermöte 2018 och att Anders-Christian Jacobsen från Århus valdes till att efterfölja Samuel Rubenson som nordisk representant i den internationella patristiska organisationen AIEP. Något som är säkert är att den nordiska samlingen på patristiskkonferensen i Oxford i somras var mycket välbesökt, och att en markant nordisk närvaro gjorde sig gällande under hela den korta veckan i Oxford.

*Thomas Arentzen
& Andreas Westergren*